

**Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт
з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» ,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
зі спеціалізації «Страхування»**

НАУКОВА РОБОТА

на тему:

**«ДІЯЛЬНІСТЬ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ
У СФЕРІ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»**

Шифр «Support»

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У СФЕРІ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	5
РОЗДІЛ 2. РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В СФЕРІ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	11
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В СФЕРІ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	19
ВИСНОВКИ	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	28
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Запровадження трирівневої пенсійної системи є позитивним чинником впливу на соціально-економічне становище, зважаючи на стан забезпечення соціального захисту населення та функціонування економіки. Проте успішний результат пенсійної реформи можливий лише за умов врахування усіх чинників, які можуть чинити на неї вплив.

В Україні функціонує пенсійна система, на яку покладено забезпечення гідного рівня життя населення та належних державних соціальних гарантій. Система базується на трьох самостійних рівнях, де два з них відносяться до загальнообов'язкового пенсійного страхування, а один – до добровільного. Згідно з чинним законодавством, структура пенсійної системи України виглядає наступним чином: перший рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення.

Якщо перших два рівні забезпечуються в обов'язковому порядку державою, то третій функціонує на основі добровільного бажання громадян накопичити власні кошти. Цей рівень представлений недержавними пенсійними фондами, страховими компаніями та банківськими установами.

Особлива роль у сфері недержавного пенсійного забезпечення належить саме страховим компаніям, оскільки страхування життя є важливою складовою сфери страхового захисту інтересів громадян, зокрема щодо накопичення коштів на дожиття. І хоча страхова проблематика є предметом багатьох досліджень, вказаний аспект досліджений недостатньо.

Питання діяльності страхових компаній висвітлювали у своїх працях Андрусь М., Воронкова О., Внукова Н., Гайдаржийська О., Галушак В., Журавка О., Кнейслер О., Матвеев В., Отрошко В., Осадець С., Рудь І. та інші. Проблематика недержавного пенсійного забезпечення розглядалася у працях Зайчук Б., Зимовця В., Ковалю О., Корнєєва В., Опаріна В., Петрової Г.,

Шірінян Л., Шосейко В. та інших. Особливої уваги заслуговує робота В. Федіни і Ю. Саламахи, в якій розглянуто недержавні пенсійні фонди та страхові компанії як суб'єкти НПЗ. Втім, незважаючи на вагомі здобутки зазначених фахівців, питанням діяльності страхових компаній у сфері недержавного пенсійного забезпечення приділено недостатньо уваги, тому вони залишаються актуальним для подальших досліджень.

Метою роботи є аналіз діяльності страхових компаній у сфері недержавного пенсійного забезпечення та визначення її перспективних напрямів в Україні.

Завдання роботи:

- охарактеризувати наукові та організаційно-правові засади функціонування страхових компаній у сфері недержавного пенсійного забезпечення;

- проаналізувати результати діяльності страхових компаній в сфері недержавного пенсійного забезпечення;

- визначити проблеми та перспективи діяльності страхових компаній в сфері недержавного пенсійного забезпечення.

Об'єктом дослідження є діяльність страхових компаній у сфері недержавного пенсійного забезпечення.

Предметом дослідження є ключові індикатори діяльності страхових компаній та НПФ у сфері недержавного пенсійного забезпечення.

У ході дослідження використовувалися **методи** індукції; аналізу, синтезу та порівняння; табличні та графічні методи; метод екстраполяції.

Інформаційною базою дослідження стали нормативні акти, дані Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Державної служби статистики України, звітність страхових компаній, а також результати досліджень вітчизняних та іноземних фахівців.

Новизною даної роботи є визначення переваг страхових компаній в сфері недержавного пенсійного забезпечення та обґрунтування перспективних напрямів підвищення ефективності їх діяльності у цій сфері.

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ У СФЕРІ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Сьогодні в Україні діє реформована пенсійна система, структура якої згідно із Законом України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» виглядає наступним чином [1].

Перший рівень – солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі – солідарна система), що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та в порядку, передбачених законодавством України.

Другий рівень – накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі – накопичувальна система пенсійного страхування), що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді або у відповідних недержавних пенсійних фондах – суб'єктах другого рівня системи пенсійного забезпечення та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат на умовах та в порядку, передбачених законом.

Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення.

Солідарна система України не в змозі самотійно, за рахунок одержаних внесків до Пенсійного фонду (ПФ), справно та в достатньому обсязі виплачувати пенсії громадянам країни. Це спричиняє зростання обсягу дотацій Пенсійному фонду із загальнодержавного бюджету країни. Дана ситуація з кожним роком погіршується: число пенсіонерів неперервно збільшується, а економічно-активне та офіційно працевлаштоване населення навпаки –

скорочується. Виникає певний дисбаланс у функціонуванні першого рівня пенсійної системи. Тому трирівнева система пенсійного страхування має сприяти стійкості та фінансовій збалансованості економіки країни, а ризики, спричинені демографічною ситуацією, розподілятимуться між трьома ланками даної системи, що у майбутньому забезпечить пенсіонерам достатній рівень доходів. Такий підхід до пенсійного забезпечення функціонує багатьох країнах світу.

Важлива роль у сфері пенсійного страхування в Україні належить третій ланці (недержавному пенсійному забезпеченню), адже звичайні солідарні пенсійні підсистеми, що перебувають в державному управлінні сьогодні мають значне навантаження та перебувають у фазі трансформації.

Система недержавного пенсійного забезпечення - це складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб, крім випадків, передбачених законами, у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат[2].

Відповідно до законодавства України недержавне пенсійне забезпечення здійснюється:

- пенсійними фондами шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів та вкладниками таких;
- страховими організаціями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії з учасниками пенсійного фонду, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду, а також будь-якої особи, яка уклала договір страхування довічної пенсії;
- банківськими установами шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних коштів.

Протягом існування недержавного пенсійного забезпечення в Україні триває дискусія щодо ролі страхових компаній у сфері недержавного пенсійного забезпечення. Одні впевнені, що страховики не мають права

проводити збір пенсійних внесків у системі наявного механізму недержавного пенсійного забезпечення, інші наголошують, що саме за рахунок розвитку інфраструктури страхові організації, на противагу недержавним пенсійним фондам, можуть бути більш успішними у сфері НПЗ та накопичувального страхування фізичних осіб. Розглянемо діяльність страхових компаній у сфері недержавного пенсійного забезпечення більш детально.

Страхова компанія – це юридична особа, яка має ліцензію на здійснення страхової діяльності, акумулює кошти страхувальників, зобов'язується виплатити їм страхову премію у разі настання страхового випадку у сумі та на умовах визначених у договорі страхування.

З точки зору законодавства у сфері недержавного пенсійного забезпечення [2] страхова організація - страховик, який отримав ліцензію на страхування життя.

Одним із видів добровільного страхування виділяють страхування життя, що згідно з Законом України «Про страхування» [3] визначається як вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також, якщо це передбачено договором страхування, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку. Умови договору страхування життя можуть також передбачати обов'язок страховика здійснити страхову виплату у разі нещасного випадку, що стався із застрахованою особою, та (або) хвороби застрахованої особи. У разі, якщо при настанні страхового випадку передбачено регулярні послідовні довічні страхові виплати (страхування довічної пенсії), обов'язковим є передбачення у договорі страхування ризику смерті застрахованої особи протягом періоду між початком дії договору страхування та першою страховою виплатою з числа довічних страхових виплат.

Одним із видів страхування життя є накопичувальне страхування, яке полягає у запланованому накопиченні коштів до визначеного моменту часу і

одночасному захисті страхувальника на випадок смерті. Додатково може бути обраний варіант захисту на випадок інвалідності: страхова компанія бере на себе оплату внесків за страхувальника аж до зняття інвалідності або до закінчення дії договору. До суб'єктів страхування життя належать: страховики, страхувальники, застраховані особи та вигодонабувачі (в разі смерті застрахованої особи).

Варто зазначити, що страхування є ваговою частиною фінансової системи, яка по значущості не поступається ані банківській сфері, ані недержаним пенсійним фондам. Страхування життя здавна вважалося вигідним вкладанням коштів, а також надійним захистом своєї спадщини, адже дає можливість страхувальнику передбачити наслідки своєї смерті для рідних а також визначити частку спадщини, що припадає на кожного з них.

Загалом ринок страхових послуг є однією із складових фінансової інфраструктури, який взаємодіє з виробничою сферою, ринком капіталу, фондовим ринком тощо. На думку Матвєєва В.В., Гайдаржийської О.М., Отрошко В.П. [11, с.727], «страховий ринок України являє собою певною мірою структуроване економічне середовище, метою розвитку якого є підвищення рівня страхового захисту майнових інтересів фізичних і юридичних осіб, формування ефективних ринкових механізмів залучення інвестиційних ресурсів у національну економіку за рахунок забезпечення ефективного функціонування ринку страхових послуг з урахуванням міжнародного досвіду, застосування сучасної ринкової інфраструктури та фінансових інструментів».

Страхові компанії бувають двох типів: «non-life» – страхові компанії, що здійснюють страхування видів відмінних від страхування життя та «life» – страхові компанії, що здійснюють страхування життя, на нашу думку, до основних переваг страхових компаній «life» можна віднести більш широкий діапазон продуктів та об'єднання ходу накопичення коштів зі страховим захистом клієнтів.

Варто додати, що до основних переваг страхування належить надійність. Адже модель функціонування будь якої компанії «life» така, що вона вже

відповідно до своєї сутті, не може збанкрутувати. Так, згідно з ст. 31 Закону України «Про страхування» всі резерви, які сформовані з накопичень клієнтів, не є власністю страхової організації, а навпаки відокремлені від іншого її майна.

У разі ж ліквідації компанії так звані математичні резерви, які перебувають на спеціальному окремому рахунку, будуть передані іншому страховику, якщо страхувальники згодні з цим, або розподілені між клієнтами. Це, відповідно, робить компанію зі страхування життя стійкою до проблем в економіці загалом та на страховому ринку зокрема [4, с.88].

Також необхідно враховувати специфічні властивості страхового полісу, а отже, разом з накопиченням проводити захист від різних ризиків, зокрема смерті, інвалідності, нещасного випадку, критичних захворювань. Саме захист від непередбачених подій, які можуть мати негативний вплив на фінансове благополуччя страхувальника та його близьких, є головною відмінністю та важливою перевагою страхування від інших фінансових послуг. Страхова компанія захищає сім'ю навіть в разі смерті застрахованого і в перші роки дії договору виплачує повну страхову суму, яку страхувальник повинен був накопичити за весь термін дії полісу [4, с.88].

Необхідно також звернути увагу на те, страхові компанії «life» постійно прагнуть перейняти кращий світовий досвід та впровадити його на теренах українського ринку, демонструють високі планки ступеню захисту капіталу на довгострокову перспективу капіталовкладень, а також проявляють гнучкість та лояльність для своїх клієнтів.

Крім того, не варто забувати про індексацію, коли страховик дає змогу клієнту щорічно переглядати розмір страхового платежу, коректуючи його на індекс інфляції, що дає можливість забезпечити максимальну ефективність накопичень [23].

Отже, враховуючи вище зазначене, можна підсумувати, що страхові організації є дієвими суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення, не поступаючись іншим учасникам НПЗ та здійснюючи недержавне пенсійне

забезпечення шляхом укладання трьох видів договорів: страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті. Даний вид недержавного пенсійного забезпечення передбачає, здійснення виплат застрахованій особі з виходом на пенсію, тобто страхування додаткової пенсії, чи за віком, установленим страховим договором. До того ж страхувальник має можливість сплачувати страхові внески (розмір яких залежить від страхової суми, а також віку і статі застрахованої особи) періодично або одним платежем.

Для більш детального аналізу ролі страхових компаній у недержавному пенсійному забезпеченні варто дослідити показники основної діяльності страхових компаній «life» та порівняти їх з тотожними показниками недержавних пенсійних фондів, як основних формальних суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення та зробити висновки стосовно місця страхових організацій в даному середовищі.

РОЗДІЛ 2. РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В СФЕРІ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Страховання у сфері недержавного пенсійного забезпечення виступає системою третього рівня реалізації пенсійної реформи в Україні. Функціонування недержавних пенсійних інститутів є відносно новим видом фінансових послуг у нашій державі, що набуває все більшого значення у сфері соціального захисту працюючої частини населення [10].

Формуванню ринку послуг з страхування життя в Україні посприяв розвиток ринкових відносин у нашій державі. Наразі, у нас існує лише добровільна форма страхування життя, саме вона і дозволила зробити структурованим ринок добровільного особистого страхування.

Даний ринок можна розглядати як багаторівневу систему із складним механізмом взаємозалежних зв'язків між усіма структурними одиницями, зокрема державними органами нагляду за страховою діяльністю (Нацкомфінпослуг), недержавними страховими об'єднаннями (асоціація «Українське медичне страхове бюро», ЛСОУ), страховими компаніями, страховими посередниками, медичними закладами, службами асистансу та споживачами [19, с.328].

Однак, задля проведення детального аналізу діяльності страхових компаній «life» у сфері недержавного пенсійного забезпечення, варто порівняти показники їх діяльності з такими ж показниками недержавних пенсійних фондів (НПФ), які разом із ними формують третій рівень пенсійної системи України.

Страховання життя – це вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити виплату згідно договору страхування при настанні смерті в період дії договору або дожиття застрахованої особи до закінчення договору, а також при настанні нещасного випадку або захворювання [25].

Страховання життя – інструмент фінансового захисту, що гарантує застрахованій особі та її близьким довгострокову матеріальну підтримку, дає можливість вберегтися від наслідків нещасного випадку, уникнути фінансових неприємностей та зберегти гідний рівень життя її сім'ї у випадку непоправного; створити фінансовий резерв для виходу на пенсію, накопичити капітал для досягнення різноманітних цілей [24].

Даний вид страхування належить до виняткової діяльності компаній, які можуть здійснювати страхування життя (компанії «life»). Згідно ст. 38 Закону України «Про страхування» страхові компанії, які отримали право займатися цим видом діяльності, не можуть займатися іншими видами страхування.

Стосовно недержавних пенсійних фондів, то основною метою інвестування пенсійних активів є отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат разом із забезпеченням дохідності пенсійних активів вище рівня інфляції та залучення довгострокових інвестиційних ресурсів, необхідних для модернізації економіки [15].

Загальну кількість організацій, що становлять недержавне пенсійне забезпечення можна переглянути в таблиці 1.

Таблиця 1

Кількість СК «life» та НПФ в Україні станом на 30.06.2018р.

Загальна кількість	Станом на 30.06.2018р.
страхових компаній:	
СК «life»	31
Всього:	31
недержавних пенсійних фондів:	
НПФ	62
Адміністраторів НПФ	22
Всього:	84

Джерело: складено автором за [15,18]

Аналізуючи наведені дані, бачимо, що загальний обсяг страхових компаній «life» поступається кількості НПФ. Порівнюємо результати їхньої діяльності. Розглянемо основні показники діяльності страхових лайфових компаній та НПФ (таблиці 2-3).

Таблиця 2

Основні показники діяльності НПФ

Показники	2015р.	2016р.	2017р.	2015р. до 2017р., %	І півріччя 2018р.
Кількість укладених пенсійних контрактів, тис. од.	59,7	62,6	58,7	98,3	63,7
Сума внесків, тис. грн., у тому числі:	1886,8	1 895,2	1 897,3	100,6	1 937,7
від фізичних осіб	80,3	92,2	124,3	154,8	143,6
від юридичних осіб	1806,5	1 802,3	1 772,5	98,1	1 793,6
Кількість учасників, тис. осіб	836,7	834,0	840,8	100,5	846,2
Обсяг виплат, млн грн	557,1	629,9	696,3	124,98	753,4
Обсяг активів, млн грн	1 980,0	2138,7	2465,6	124,5	2 536,7

Джерело: побудовано автором за [14]

Таблиця 3

Основні показники діяльності СК «life»

Показники	2015р.	2016р.	2017р.	2015р. до 2017р., %	I півріччя 2018р.
Кількість укладених страхових договорів, тис. од.	1 087,3	846,4	415,2	38,2	301,6
Сума внесків, тис. грн., у тому числі:	2 186,6	2 756,1	2 913,7	133,3	1 732,8
від фізичних осіб	2 067,1	2 636,9	2 813,1	136,1	1 663,1
від юридичних осіб	119,5	119,2	100,6	84,2	69,7
Кількість страхувальників, тис. осіб	4 939,01	4 165,01	4 076,72	82,5	4 079,1
Обсяг виплат, млн грн	491,6	418,3	556,3	113,2	390,5
Обсяг активів, млн грн	6 859,8	7 704,8	8 315,7	121,2	8467,0

Джерело: побудовано автором за [8]

Аналізуючи дані таблиць, бачимо, що по кількості укладених договорів, лідирують явно страхові компанії, окрім того, враховуючи, що основну частину внесків формують фізичні особи, на противагу НПФ, що підтверджує факт більшої довіри населення до страхових компаній. Цифра застрахованих є яскравим тому підтвердженням.

Загалом українські страхові компанії у першому півріччі 2018 р. збільшили збір валових страхових премій на 39,2% з 1,245 млрд. грн. до 1,733 млрд. грн. Від фізичних осіб надійшло 96% (1,66 млрд грн.) премій з страхування життя і 4% (69,7 млрд грн.) від юридичних осіб (Додаток А).

Кількість застрахованих фізичних осіб станом на 30.06.18р. збільшилась на 0,8% до 4,1 млн. осіб (станом на 30.06.17р. було застраховано 4,05 млн. фізичних осіб). Протягом першого півріччя 2018 р. було застраховано 1,27 млн. осіб, що у 1,5 рази більше відповідного періоду у 2017 р.

Об'єм валових страхових виплат по страхуванню життя у першому півріччі 2018 р. зріс на 46,9% до 391 млн. грн. (30.06.17р. було виплачено 266 млн. грн.) (Додаток А).

Для того, аби мати змогу виконувати взяті на себе зобов'язання, страхові компанії мають бути фінансово стійкими. Саме тому страхові резерви й активи страховиків і відображають їх спроможність у майбутньому виконати взяті на себе зобов'язання перед страхувальниками.

Особливістю цієї сфери страхування є поєднання в її рамках усіх видів страхування, що пов'язані зі страховим захистом життя й здоров'я особи, а також додатковим пенсійним забезпеченням. При цьому окремі види належать до довгострокового (накопичувального) страхування, а окремі – до інших видів страхування життя [19, с.328].

Існують дві різні системи страхування життя, серед яких:

- ризикова система страхування – це періодичні невеликі внески та значна разова виплата при настанні страхового випадку [24]. Дана програма передбачає захист та фінансове регулювання у разі хвороби застрахованої особи, настання нещасного випадку, які спровокували смерть, отримання групи інвалідності, необхідність медичного оперативного втручання.

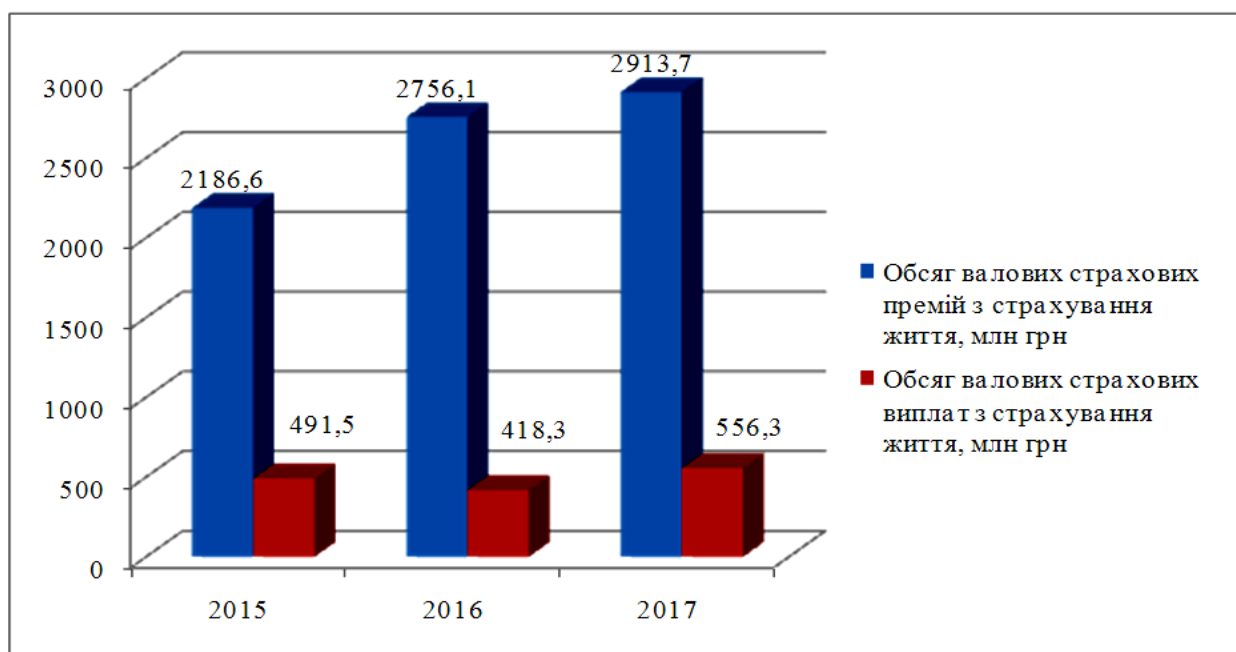
- накопичувальне страхування передбачає акумулювання коштів клієнта і виплату повної суми накопичень по закінченні строку дії договору. У разі настання страхового випадку виплачується вся страхова сума, що може значно перевищувати суму внесків [24]. Накопичувальні програми уособлюють в собі заплановане накопичення коштів до певного терміну та одночасно захист страхувальника на випадок смерті. Додатково страхувальник може обрати варіант захисту на випадок інвалідності: в цьому разі страхова компанія бере на

себе оплату внесків за страхувальника аж до зняття інвалідності або до закінчення дії договору[19, с.329].

Також, страхові компанії пропонують і додаткові програми страхування, у яких страховим випадком виступають критичні захворювання, госпіталізація та проведення хірургічних операцій.

Загалом, договір страхування має обов'язково містити основну програму страхування та декілька додаткових програм. Ці програми встановлюють спеціальні умови (наприклад, вік застрахованої особи, страхові випадки, графік сплати страхових внесків, умови та виключення за договором страхування).

Структуру валових страхових премій та виплат станом на 30.06.2018р. із страхування життя наочно можна побачити в Додатку А. Надходження страхових премій та платежів їх динаміка за 2015-2017 рр. зображені на рис. 1.

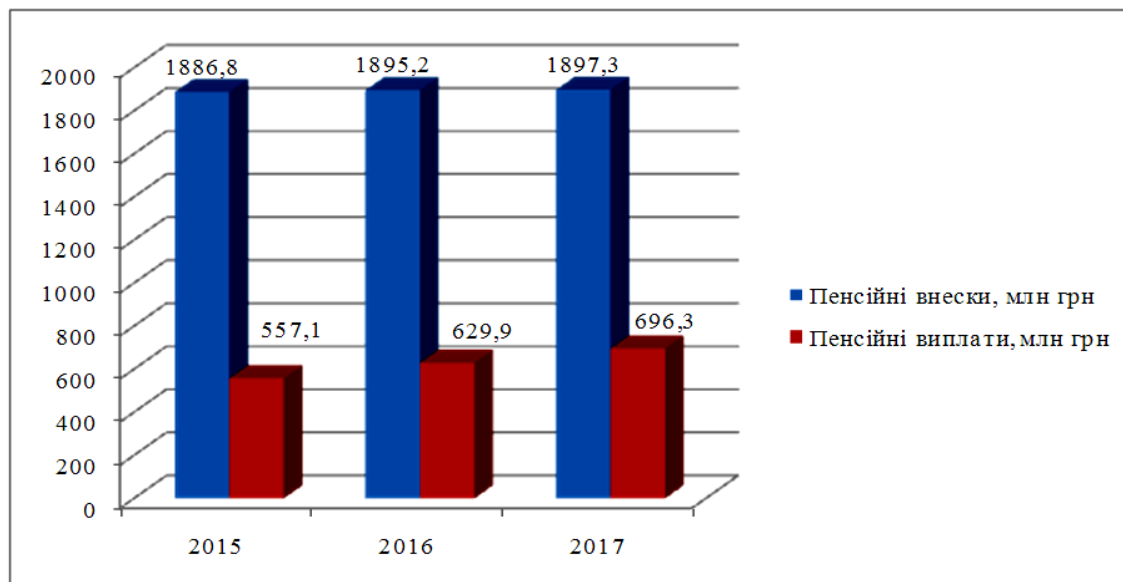

Джерело: побудовано автором за [8]

Рис. 1. Динаміка обсягу валових страхових виплат та премій

Для наочного порівняння розглянемо динаміку внесків та виплат недержавних пенсійних фондів на рис. 2. Порівнюючи дані з двох діаграм, бачимо, що сума страхових внесків значно більша, ніж сума пенсійних внесків, і водночас має активнішу тенденцію зростання. Ці дані свідчать про те, що довіра населення до страхових компаній зростає і все більше людей обирає їх як надійний спосіб вкладання коштів. Стосовно виплат, то тут зовсім на

незначну суму, але більші виплати здійснюють недержавні пенсійні фонди, проте це насамперед пов'язано з демографічною ситуацією, а саме з істотним ступенем старіння населення і досягнення ним пенсійного віку, відповідно і початку пенсійних виплат.

Джерело: побудовано автором за [14]

Рис. 2. Динаміка обсягу валових внесків та виплат НПФ

Порівняємо питому вагу виплат у активах страхових компаній та НПФ, яка свідчить про спроможність даних установ розраховуватися за своїми зобов'язаннями (табл. 4). Хоча по виплатах лідирують НПФ, проте спроможність забезпечувати виплати набагато більша у страхових компаній. Також варто врахувати факт відсутності ризикової частини у договорах НПЗ, наявність якої є перевагою для клієнта страхової компанії.

Таблиця 4

Питома вага виплат у активах страхових компаній та НПФ, %

Рік	СК «life»	НПФ
2015	7,2	28,1
2016	5,4	29,5
2017	6,7	28,2

Джерело: побудовано автором за [8, 14]

Страхування життя має довгостроковий характер, що дозволяє страховикам акумулювати отримані фінансові ресурси, отримуючи при цьому додатковий дохід від інвестування резерву страхових внесків. Детальніше

структура активів страхових компаній та її операції з грошовими надходженнями показані в цифрових даних на прикладі 10-ки страховиків-лідерів на ринку у таблиці 5.

Таблиця 5

Структура активів СК «life», лідерів на ринку страхування, тис. грн

№	Назва компанії	Активи на 30.06.2018р.	Основні засоби	Довгострокові фінансові інвестиції	Поточні фінансові інвестиції	Грошові засоби та їх еквіваленти
1	ТАС	2 408 039,0	56 227,0	390 695,0	1 364 600,0	453 545,0
2	МЕТ Лайф	2 268 052,0	13 041,0	33 458,0	1 979 439,0	181 077,0
3	УНІКА Життя	1 052 548,0	2 589,0	309 457,0	355 241,0	47 017,0
4	PZU Україна	734 721,0	2 093,0	227 987,0	453 672,0	28 269,0
5	КНЯЖА Лайф	381 128,0	212,0	180 812,0	50 376,0	105 656,0
6	КД-Життя	218 015,0	17 171,0	71 337,0	65 222,0	37 791,0
7	АСКА-Життя	173 782,0	21 627,0	34 858,0	40 607,0	45 250,0
8	ІНГО Україна-Життя	78 018,7	24 883,1	8 210,5	0,0	11 550,7
9	АХА Страхування життя	71 559,0	247,0	0,0	40 407,0	26 817,0
10	ГРІНВУД Лайф	27 500,0	35,0	10 611,0	708,0	7 174,0
	Всього	7 413 362,7	138 125,1	1 268 425,5	4 350 272,0	944 146,7

Джерело: складено автором за [14]

Для прикладу НПФ, розглянемо недержавний пенсійний фонд ТОВ «КУА-АПФ «Urinvest», активи якої складають 28% усіх активів фондів. Urinvest займає перше місце на українському ринку за показником вартості активів НПФ під управлінням – більше 372 млн. грн. за результатами першого півріччя 2018 р. В адмініструванні компанії знаходиться більше 76 тис. пенсійних рахунків. Якщо порівняти активи цього пенсійного фонду та СК ТАС, то бачимо, що лідирують активи НПФ, однак не варто забувати про те, що на цей показник впливає і загальна кількість фондів / компаній на ринку, і сума страхових премій, і кількість вкладників/страхувальників. Проаналізувавши наведені дані, бачимо, що страховий ринок має великий потенціал для розвитку та вагому матеріальну базу задля забезпечення зобов'язань перед страхувальниками і, на відміну від НПФ, має низку переваг.

Кожна страхова компанія формує страховий продукт, який може суттєво відрізнитися умовами та характеристиками але, в будь-якому випадку, страхування життя – це гарантований страховий захист та вдалий спосіб

інвестицій. Адже, зовсім незначні суми можуть у непередбачуваний момент забезпечити дієвий страховий захист та заодно сформувати майбутній капітал.

Проаналізувавши роботу страхових компаній в сфері недержавного пенсійного забезпечення, можемо визначити їх переваги:

- можливість здійснювати довічну виплату пенсій, на відміну від НПФ, які можуть забезпечити строкову пенсію з виплатами протягом визначеної кількості років. Саме в цьому і перевага СК, оскільки мало хто зацікавлений у витрачання власних пенсійних заощаджень за короткий період;

- важливим є і те, що страховики можуть гарантувати мінімальний розмір майбутньої пенсії, адже при купівлі полісу страхувальник вже знає мінімальний розмір виплат та їхню періодичність, а також яка допомога буде його сім'ї у разі смерті. Залишаючись при гарному здоров'ї, клієнт страхової компанії довічно отримуватиме пенсію, не задумуючись, що через деякий час ці виплати не припиняться, на відміну від клієнта НПФ;

- також вагомими перевагами страховиків є і те, що у них немає твердої прив'язки до пенсійного віку, мають більший набір продуктів, наявність страхового захисту, коли НПФ можуть використовувати однотипні продукти, визначені законодавством;

- СК на момент підписання договору, за більшістю своїх програм, дають можливість клієнту обрати: забрати накопичені кошти одразу чи перетворити їх у строкову, або довічну пенсію;

- до переваг страховиків варто віднести і те, що розмір накопичувальних внесків можна прив'язувати не тільки до національної валюти, як у НПФ;

- одним з вагомих факторів є те, що у страховій компанії перераховані кошти можна забрати до настання пенсійного віку, на відміну від недержавних пенсійних фондів.

Однак, у страховиків існують і проблеми у сфері НПЗ, тому вважаємо за необхідне їх ідентифікувати, і на основі систематизованої інформації визначити напрями підвищення ефективності діяльності страхових компаній у сфері недержавного пенсійного забезпечення.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В СФЕРІ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Страхові компанії «life» посідають особливе місце серед усіх фінансових інститутів, які спрямовують свою діяльність на залучення вільних коштів населення. Крім того, підсумовуючи результати проведеного аналізу, накопичувальне страхування життя є не тільки важливою складовою системи страхового та соціального захисту населення, а й недержавного пенсійного забезпечення. Також даний вид НПЗ є суттєвим джерелом інвестування для національної економіки, через відмінну здатність щодо спрямування вільних коштів населення на їх заощадження, а не на споживання. Але попри всі позитивні фактори функціонування СК «life» існують проблеми та перешкоди, що гальмують розвиток даного виду діяльності у сфері недержавного пенсійного забезпечення. Тому варто висвітлити основні негативні фактори, що стримують подальший розвиток накопичувального страхування життя, а також напрями підвищення ефективності функціонування страхових компаній у сфері недержавного пенсійного забезпечення у відповідності до сучасних українських реалій.

Багато сучасних науковців, зокрема Золотарьова О., Носенко М., Півторак С., Рудик О., Самоціс О., у своїх працях окреслюють досить широкий спектр чинників, що негативно впливають на розвиток ринку страхування життя в Україні. Всі ці проблеми можна умовно поділити на фактори прямого впливу, ті, що безпосередньо впливають та знижують ефективність діяльності СК, та опосередкованого впливу, ті, що слугують створенню несприятливих умов, які гальмують розвиток страхового ринку та ринку страхування життя в Україні.

Тож, дослідивши сучасний стан страхового ринку та проаналізувавши праці українських науковців [7; 12; 20; 21; 27], можна ідентифікувати низку проблем на ринку страхування життя в Україні, серед яких:

- нестабільність політичної ситуації;
- низький рівень економічного розвитку країни;
- зміни в соціальній сфері, що через свою невизначеність нині стримують розвиток страхування життя;
- недосконалість законодавчої бази, несприятливе податкове законодавство;
- нерозвиненість фондового ринку, ринку нерухомості;
- нестабільність банківської сфери, занепад промисловості;
- негативна історію страхування життя в Україні в пострадянський період;
- низька страхова культура населення, страхових посередників і окремих страховиків.

До факторів прямого впливу, що гальмують розвиток ефективного функціонування страхових компаній «life», фахівці також відносять [7, с.596]:

- суперечливе страхове законодавство;
- недосконалість правил страхування;
- непорядність (шахрайство) страхувальників;
- недостатній розвиток регіональних страхових ринків, які мають помітні територіальні диспропорції.
- велика кількість страхових компаній з низьким рівнем капіталізації, а також слабкий розвиток національного перестрахового ринку;
- неспроможність населення та підприємств купувати страхові послуги через відсутність вільних грошових коштів;
- недорозвиненість інфраструктури страхового ринку та довгострокового страхування і недержавного пенсійного забезпечення;
- низький рівень кваліфікації кадрів страхових компаній, довіри та платоспроможності населення;
- відсутність надійних інвестиційних інструментів, а також відсутність гарантій збереження вкладених коштів;

- відсутність комплексного підходу під час розроблення страхових продуктів;
- відсутність належної державної підтримки стосовно забезпечення привабливості цього виду діяльності;
- недовіра населення до страхових компаній;
- інфляція, нестійкість національної валюти;
- недостатня ємність страхового ринку.

Існування зазначених проблем викликає об'єктивну необхідність у розробці комплексу заходів для покращення функціонування ринку страхування життя та підвищення ефективності недержавного пенсійного забезпечення в цілому. Тому до основних напрямів розвитку сфери страхування життя слід віднести:

- удосконалення законодавства щодо подальшого розвитку страхової діяльності із врахуванням прогресивних європейських стандартів;
- забезпечення стабільного розвитку ринку страхування життя шляхом вдосконалення системи державного регулювання діяльності СК «life» з урахуванням принципів і стандартів нагляду за страховою діяльністю розвинених країн та орієнтованого на захист прав споживачів фінансових послуг;
- встановлення податкових пільг для страхових компаній, тим самим забезпечуючи їм рівні умови функціонування з пенсійними фондами;
- встановлення податкових пільг для юридичних осіб, які планують укладати договори страхування життя своїх працівників;
- встановлення таких умов страховикам, які би дали змогу пропонувати альтернативні програми страхування, які були б доступні для населення [27];
- підвищення капіталізації СК та створення конкурентного середовища;
- врахування тенденцій і особливостей розвитку страхових ринків розвинених країн;
- сприяння розвитку страхового посередництва та посилення контролю за посередниками (брокерами, агентами і консультантами);

- створення умов для розвитку інфраструктури страхового ринку з широким асортиментом страхових послуг;
- посилення прозорості діяльності учасників ринку страхування життя та створення єдиного реєстру страхових агентів, що дасть можливість мінімізувати кримінальні схеми на ринку страхування [21, с.101];
- забезпечення страхового ринку висококваліфікованими кадрами;
- своєчасна та широка адаптація українського страхового ринку до світових вимог фінансового регулювання та нагляду, активна співпраця з європейськими та міжнародними організаціями;
- впровадження системи мікрострахування для малозаможних верств населення, державна підтримка соціально значущих видів страхування[20];
- забезпечення високого рівня страхової культури населення та розробка державної цільової програми інформування населення через засоби масової інформації про страхування життя (пенсійне страхування), його стан та перспективи розвитку, переваги отримання цього виду страхових послуг.

Також варто обов'язково звернути увагу на такий негативний чинник, як високий рівень недовіри населення до страхових компаній «life», що зумовлено значною мірою недосконалим регулюванням держави цієї сфери фінансових відносин. Особливу увагу привертає те, що при достроковому припиненні дій укладеного страхового договору на дожиття, страховик виплачує страхувальнику викупну суму, що є безпосереднім правом страхувальника за укладеним ним договором.

Так, згідно Закону України «Про страхування» викупна сума (ВС) - це сума, яка виплачується страховиком у разі дострокового припинення дії договору страхування життя та розраховується математично на день припинення договору страхування життя залежно від періоду, протягом якого діяв договір страхування життя, згідно з методикою, яка проходить експертизу в Уповноваженому органі, здійснена актуарієм і є невід'ємною частиною правил страхування життя. Уповноважений орган може встановити вимоги до методики розрахунку викупної суми.

Тому можна стверджувати, що єдиної методики розрахунку викупної суми не існує і кожна страхова компанія самостійно розробляє умови виплати викупної суми при достроковому припиненні дії договору. Проаналізувавши основні програми страхування життя [6,16,17], які пропонують передові СК «life», що проводять свою діяльність в Україні, можна виокремити наступні нюанси при достроковому припиненні дії договору:

- більшістю СК «life» передбачено виплату викупної суми двома випадками: перший, коли договір розривається протягом 1–3 роки, тоді ВС складає:[22] 1 (одну) гривню та штраф за дострокове припинення договору страхування, що складає 1 грн., тобто викупна сума, що має бути виплачена страхувальнику, дорівнює 0 грн. Тож страхувальник, що платив страхові внески до 3 років не отримує назад свої кошти; другий випадок - це коли договір розірвано після трьох років його дії. У цьому випадку буде виплачені: ВС, негарантований бонус, що був накопичений за цим договором, а також виплату Спеціального фонду індексації (в разі якщо за договором страхування проводилась індексація). Але і тут є нюанси: дані виплати здійснюються за вирахуванням податку (згідно з ПКУ) та будь-яких заборгованостей перед страховою компанією (якщо такі є);

- певна частина страхових компаній взагалі не передбачає виплату ВС при розірванні договору до 2 років;

- деякі СК «life» взагалі не оприлюднюють на своїх офіційних сайтах інформацію стосовно умов дострокового припинення дії договору.

Отже, можна зробити висновок, що на законодавчому рівні не встановлено вимог стосовно чіткого розрахунку викупної суми, тому всі СК можуть самостійно встановлювати умови розрахунку та виплати ВС і це, безсумнівно, чинить вагомий вплив на довіру громадян до СК «life», а так, як страхувальники не впевнені, яку суму виплатять їм у разі дострокового розірвання договору, їх рівень довіри значно знижується. Тому, на нашу думку, одним із шляхів розвитку страхування життя має стати запровадження на законодавчому рівні єдиної методики обчислення ВС.

Також вважаємо, що одним з негативних явищ передчасного розривання договорів страхування є відсутність встановленого фіксованого розміру винагороди для продавців цих полісів. Вважаємо, що буде доцільно виправити цю ситуацію на державному рівні. Окрім цього, пропонуємо встановити розмір винагороди агента за кожний рік ведення справи клієнта. Виправивши ці проблеми, буде вирішено питання несвідомої купівлі договору, а у страховиків з'явиться стимул активно вдосконалювати свої продукти, аби стати більш конкурентними на ринку страхування, де всі в однакових умовах.

Варто також розглянути варіанти співпраці страхових компаній та недержавних пенсійних фондів, оскільки з зазначеного вище бачимо, що і в тих, і в інших є свої переваги та недоліки. На нашу думку, ідеальним для клієнта, на сьогодні, може стати варіант, коли ці організації співпрацюють в сфері недержавного пенсійного забезпечення. Наприклад:

- вкладник НПФ оформляє там свій договір, а паралельно страхує свій фінансовий ризик по ньому в страховій компанії;

- особа вже має вклад в НПФ, окрім цього вона оформляє договір страхування на дожиття з таким же періодом дії, що і договір в недержавному пенсійному фонді. Це дає їй право застрахувати свій фінансовий ризик по договору з НПФ, але з певною знижкою по ньому, яка, на нашу думку, має встановлюватися на законодавчому рівні;

- людина має договір з НПФ, до якого паралельно оформляє договір в СК, але вже тільки по ризиковій частині. Вважаємо, що для реалізації цього пункту варто розробити спеціальну партнерську програму між НПФ та СК, яка б також приносила певну вигоду у вигляді знижки для клієнта.

Вважаємо, що саме співпраця цих установ сприятиме створенню нового унікального продукту на ринку небанківських фінансових послуг. Схематично механізм такої співпраці зображено в додатку Б.

Таким чином, розглянувши вище перелічені проблеми та перспективи діяльності страхових компаній «life» у сфері недержавного пенсійного забезпечення в Україні, можемо зробити висновок, що зазначені проблеми

зумовлені незначним досвідом функціонування страхового ринку незалежної України у порівнянні з досвідом розвинених країн, а також перманентними економічною та соціально-політичною кризами в Україні, наслідки яких зараз посилюються триваючим військовим конфліктом. Безсумнівно, сучасний етап розвитку недержавного пенсійного забезпечення та ринок страхування життя в Україні потребує проведення досить широкого спектру заходів з подолання існуючих проблем та створення сприятливих передумов для покращення ефективності функціонування страхових компаній у сфері недержавного пенсійного забезпечення. Розробка і реалізація новітньої стратегії розвитку страхового ринку України дасть можливість покращити його якість та позитивно вплине на недержавне пенсійне забезпечення, а також створить умови для сталого розвитку української економіки загалом.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження показують, що накопичувальне страхування життя є невід'ємною складовою недержавного пенсійного забезпечення, страхові організації є дієвими суб'єктами у сфері НПЗ і не поступаються іншим учасникам даної сфери. Вони здійснюють недержавне пенсійне забезпечення шляхом укладання трьох видів договорів: страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті.

За результатами дослідження зроблено висновок, що страхові компанії лідирують у порівнянні з НПФ по кількості укладених договорів, причому основну частину страхових премій формують фізичні особи, що підтверджує факт довіри населення до страхових компаній. Кількість застрахованих є яскравим тому підтвердженням. Також страхові компанії пропонують додаткові програми страхування, у яких страховим випадком виступають критичні захворювання, госпіталізація та проведення хірургічних операцій. Страхування життя має довгостроковий характер, що дозволяє страховикам акумулювати отримані фінансові ресурси, отримуючи при цьому додатковий дохід від інвестування страхових резервів. Кожна страхова компанія формує страховий продукт, який може суттєво відрізнитися умовами та характеристиками але, в будь-якому випадку, страхування життя – це гарантований страховий захист та вдалий спосіб інвестицій. Адже незначні суми можуть у непередбачуваний момент забезпечити дієвий страховий захист та заодно сформувати майбутній пенсійний капітал.

Проаналізувавши результати діяльності страхових компаній, можемо визначити низку їхніх переваг у сфері недержавного пенсійного забезпечення: можливість здійснювати довічну виплату пенсій; гарантування мінімального розміру майбутньої пенсії, адже при купівлі полісу страхувальник вже знає мінімальний розмір виплат та їхню періодичність, допомога сім'ї застрахованого у разі його смерті тощо. Залишаючись при гарному здоров'ї, клієнт страхової компанії довічно отримуватиме пенсію, не задумуючись, що

через деякий час ці виплати не припиняться, на відміну від клієнта НПФ; страховка не має прив'язки до пенсійного віку. Страхові компанії на момент підписання договору, за більшістю своїх програм, дають можливість клієнту обрати: забрати накопичені кошти одразу чи перетворити їх у строкову, або довічну пенсію; розмір накопичувальних внесків можна прив'язувати не тільки до національної валюти як у НПФ; перераховані кошти до страхової компанії можна забрати до настання пенсійного віку, на відміну від недержавних пенсійних фондів.

Пропри всі позитивні сторони діяльності страхових компаній у сфері НПЗ, ринок страхування життя в Україні є недостатньо розвиненим і потребує суттєвої трансформації. Військово-політична та соціально-економічна нестабільність останніх років у порівнянні з усіма кризами, з якими стикалась українська економіка, істотно вплинули на даний сегмент страхового ринку, що в свою чергу призвело до зниження ефективності недержавного пенсійного забезпечення загалом.

Підсумовуючи можна стверджувати, що на діяльність станових компаній «life» впливає низка дестабілізуючих факторів, які здійснюють прямий або опосередкований вплив на ринок страхування життя загалом. Слід зазначити що, головну роль щодо стабілізації ситуації у сфері страхування життя має відігравати держава, в особі уповноважених органів виконавчої та законодавчої влади, застосовуючи різноманітні важелі стимулювання і контролю. Використання ж запропонованих у роботі напрямів співпраці страхових компаній та недержавних пенсійних фондів створить відповідні умови для ефективного функціонування страхових компаній у сфері недержавного пенсійного забезпечення у короткостроковій та довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

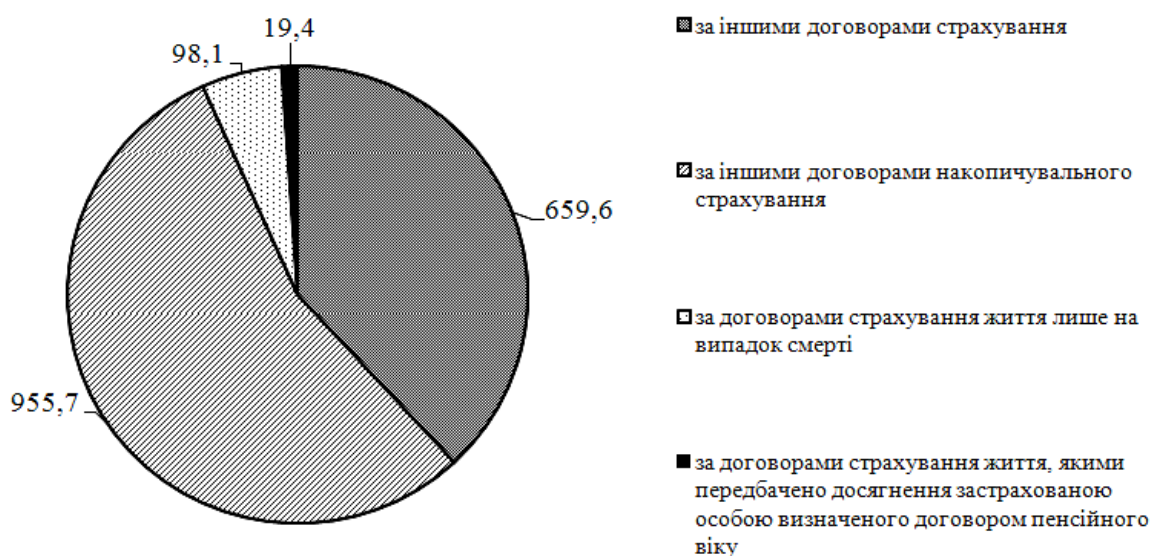
1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липн. 2003 р. № 1058-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15> (дата звернення: 04.11.2018)
2. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 9 липн. 2003 р. № 1057-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15> (дата звернення: 04.11.2018)
3. Про страхування: Закон України від 7 берез. 1996 р. № 85/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр> (дата звернення: 04.11.2018)
4. Галушак В.В. Страхування життя в Україні: переваги та недоліки його розвитку. *Науковий вісник ХДУ*. 2018. Вип. 29. Ч. 2. С. 87-90
5. Грицина О. Стан та перспективи пенсійної системи України. Науково-практична конференція «Фінансово-кредитна система: вектор розвитку». *Пріоритетні напрями функціонування страхового ринку: зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф.* Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. С. 249-250
6. Додаткове пенсійне забезпечення та накопичення. *MetLife Україна*: веб-сайт. URL: <http://www.metlife.ua/uk/Individual/Find-Our-Products/Ensure-Your-Future/Pension-and-savings.html>(дата звернення: 26.12.2018)
7. Золотарьова О.В., Галаганов В.О. Актуальні проблеми та перспективи розвитку страхування життя в Україні. *Вісник Мукачівського Державного Університету. Сер. Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 589-597
8. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України за 2015-2018 рр. Звіт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: веб-сайт. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-ryнку-Ukrainy.html> (дата звернення: 12.12.2018)

9. Козаренко Л.В. Роль недержавних пенсійних фондів та компаній з страхування життя в розвитку людського потенціалу. *Бізнес інформ.* 2016. № 2. С. 319-328
10. Коніна М.О., Реха К.З. Недержавне пенсійне страхування в Україні: перешкоди розвитку та шляхи їх подолання. *Молодий вчений.* 2017. Вип. № 12 (52). С. 651-654
11. Матвеев В.В., Гайдаржийська О.М., Отрошко В.П. Страховий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Молодий вчений». 2018. Вип. № 2 (54). С. 727-731*
12. Носенко М. С., Півторак С. І. Сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. *Актуальні проблеми економіки.* 2012. Вип. №1. С. 222-227. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ape_2012_1_29 (дата звернення: 13.12.2018)
13. Підсумки діяльності страхових компаній за I півріччя 2018 року. *Форіншурер*: веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/files/file00642.pdf> (дата звернення: 22.11.2018)
14. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення за 2015-2018 рр. Звіт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: веб-сайт. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-nederzhavnoho-pensiinoho-zabezpechennia-Ukrainy.html> (дата звернення: 26.11.2018)
15. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 30.06.2018. Звіт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: веб-сайт. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/NPF/OsnPokazn/NPF_II_kv_2018.pdf (дата звернення: 26.11.2018)
16. Пенсійні програми. *ПЗУ Україна*: веб-сайт. URL: <https://www.pzu.com.ua/individual/life/pension.html> (дата звернення: 26.12.2018)
17. Пенсія. *ТАС Україна*: веб-сайт. URL: <http://taslife.com.ua/pages/pens>(дата звернення: 26.12.2018)

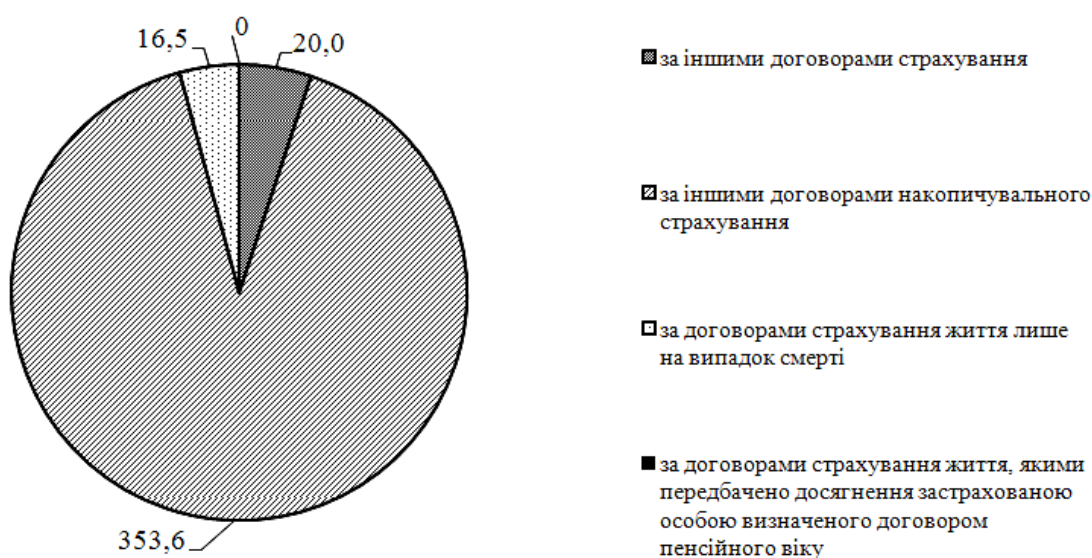
18. Показники діяльності компаній страхування життя за 1 півріччя 2018 року. *Insuranse TOP*: веб-сайт. URL: <https://forinsurer.com/files/file00641.pdf> (дата звернення: 20.11.2018)
19. Рудь І.Ю., Соболенко В.В. Особливості сучасного стану страхування життя в Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 5(1). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/5/79.pdf> (дата звернення: 28.11.2018)
20. Самогіс О.А. Life-страхування на українському страховому ринку: проблеми та перспективи розвитку. 2017. *Стратегічні орієнтири*: веб-сайт. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=2925> (дата звернення: 13.12.2018)
21. Сафонова О. Д. Сучасний стан страхового ринку України та основні проблеми його. *Економіка харчової промисловості*. 2014. №1 (21). С.98-102 URL: file:///C:/Users/marib_000/Downloads/echp_2014_1_22.pdf (дата звернення: 13.12.2018)
22. Страхування. *Cyberbrains*: веб-сайт. URL: <http://cyberbrains.org.ua/uk/pidvodnyj-kamin-strahuvannya-vykupna-suma/> (дата звернення: 26.12.2018)
23. Статистика страхового ринку України. *Форіншурер*: веб-сайт. URL: <http://forinsurer.com/news> (дата звернення: 24.11.2018)
24. Страхування життя – що це? *ПЗУ Україна*: веб-сайт. URL: <https://www.pzu.com.ua/about/company/pzuukr/what.html> (дата звернення: 24.11.2018)
25. Страхування життя. *СК «ІНГО Україна»*: веб-сайт. URL: <http://ingo.kiev.ua/ua/strakhovanie-zhizni.html> (дата звернення: 24.11. 2018)
26. Федина В.В., Саламаха Ю.В. Недержавні пенсійні фонди і страхові компанії як суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення. *Науковий вісник ХДУ. Сер. Економічні науки*. 2017. Вип. №27(3). С. 85-88
27. Ціпан М.В. Проблеми та перспективи розвитку страхування життя в Україні. 2018. *Стратегічні орієнтири*: веб-сайт. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=3170> (дата звернення: 13.12.2018)

Додаток А

Структура валових страхових премій зі страхування життя станом на 30.06.2018 (млн. грн)

Структура валових страхових виплат зі страхування життя станом на 30.06.2018 (млн. грн)

Джерело: [8].

Або

два договори з особливими умовами

Умови

1. Завдяки пенсійним внескам відбувається накопичення капіталу до пенсії, який разом з інвестиційним доходом можна отримати після настання пенсійного віку.
2. Завдяки договору страхування на дожиття у СК застрахована ризикова частина договору страхування.
3. Партнерська програма для клієнта між СК та НПФ, яка передбачає надання певної знижки за даних умов.

АНОТАЦІЯ

Запровадження трирівневої пенсійної системи є позитивним чинником впливу на соціально-економічне становище, зважаючи на стан забезпечення соціального захисту населення та функціонування економіки. Проте успішний результат пенсійної реформи можливий лише за умов врахування усіх чинників, які можуть чинити на неї вплив.

В Україні функціонує пенсійна система, яка базується на трьох самостійних рівнях, де два з них відносяться до загальнообов'язкового пенсійного страхування, а один – до добровільного. Якщо перших два рівні забезпечуються в обов'язковому порядку державою, то третій функціонує на основі добровільного бажання громадян накопичити власні кошти. Цей рівень представлений недержавними пенсійними фондами, страховими компаніями та банківськими установами.

Особлива роль у сфері недержавного пенсійного забезпечення належить саме страховим компаніям, оскільки страхування життя є важливою складовою сфери страхового захисту інтересів громадян, зокрема щодо накопичення коштів на дожиття. І хоча страхова проблематика є предметом багатьох досліджень, питанням діяльності страхових компаній у сфері недержавного пенсійного забезпечення приділено недостатньо уваги, тому вони залишаються актуальним для подальших досліджень.

Метою роботи є аналіз діяльності страхових компаній у сфері недержавного пенсійного забезпечення та визначення її перспективних напрямів в Україні.

Завдання роботи:

- охарактеризувати наукові та організаційно-правові засади функціонування страхових компаній у сфері недержавного пенсійного забезпечення;

- проаналізувати результати діяльності страхових компаній в сфері недержавного пенсійного забезпечення;

- визначити проблеми та перспективи діяльності страхових компаній в сфері недержавного пенсійного забезпечення.

У ході дослідження використовувалися методи індукції; аналізу, синтезу та порівняння; табличні та графічні методи; метод екстраполяції.

Новизною даної роботи є визначення переваг страхових компаній в сфері недержавного пенсійного забезпечення та обґрунтування перспективних напрямів підвищення ефективності їх діяльності у цій сфері.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури, 5 таблиць, 2 рисунків та 2 додатків.